Број 3. У Новом Саду, у понедељак 5. (18) јануара 1909. Година XLIV.

»Застава« излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 кр. 70 пот. за четврт године 8 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 26 п. за четврт године 9 кр. 75 пот. — За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, на целу годину 4 кр. за ин. стране земље годишње 6 круна 50 пот.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр. 131

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА у РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Т. Чавића Администрација »Заставе« налазе се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 20.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији »Заставе«.

Рукописе не враћамо.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек-конто 12008.

Оптужба због велеиздаје.

I.

Ми смо већ донели у „Застави“ најглавније обеде из оптужбе, коју је подигао загребачки први државни одветник против 53. Срба окривљеника због велеиздаје. Казали смо како је трошан темељ те оптужбе и сад ћемо да додирнемо опширније све оно, што нам изгледа најзанимљивије

Пре свега да донесемо главни део оптужбе у целости.

„Кр. државно одвјетништво тужи: (долазе имена) да су, стојећи, било непосредно а било посредно, у свези са политичким друштвом „Словенски Југ“ у Београду, којему је сврха, — да под видом „ослобођења“ те државног, политичког, социјалног, народностног и културног уједињења Југославена, — пропагира, те узгоји и проведе у краљевинама Хрватској, Славонији и Далмацији, те Босни и Херцеговини, мисао велико-српске државе а онда, да се подигнућем свеопће револуције у овим земљама и уз војену снагу краљевине Србије и кнежевине Црне Горе, ове краљевине и земље отргну од Аустро-угарске монархије и присаједине краљевини Србији, и тако створи једна српска држава под жезлом краљевине Србије Петра I. Карађорђевић . . . . . те се тако Адам и Валеријан Прибичевић, Јоцо Орешчанин, Перо Бекић и Симо А Живковић, ови стојећи у непосредној вези са београдским „Словенским Југом“, а уз њих Гедеон Огризовић, Танасије Облаковић, Мојо Хрвећанин, Стево Калембер, Др. Александер Ђурић, Плато Соларић, Лазо Башић, Васо Вукдраговић, Данило Подунавац и Милан Вукелић — као зачетници и напутници, са свима осталима, непосредним суделовањем, — страном јавно, страном јавно, страном криома, појединце и у савезима, плеткарством, нукањем, потицањем, завођењем ријечју, писмом, тискотвором и представама у слици, саветом и властитим чином, приопћивањем на ту сврху водећих тајности и основа, буђењем те снубљењем, — потхватили дјеловања смјерајућег на отргнуће краљевина Хрватске, Славоније и Далмације, те Босне и Херцеговине из узакоњеног јединственог државног савеза и земаљ ког опсега Аустро-угарске монархије, на притегнуће или бар повекшање погибељи за ту државу изван, те на побуну и грађански рат у држави; па тиме починили злочинство велеиздаје, означ. у §. 58. сл. ц) кз. кажњиво по I ст. § 59. кз. гледом на слово б) тога параграфа.“

Овде ћемо пре свега забележити само две три речи, које се односе на државно правну страну ове оптужбе. Државно одветништво тужи окривљенике и због тога што су радили „на отргнућу Босне и Херцеговине из узакоњеног јединственог државног савеза и земаљског опсега Аустро-Угарске монархије“.

Нами се чини, да по међународном праву и по нашим државним законима неможе бити ни речи да Босна и Херцеговина припадају узакоњеном државном савезу Аустро-Угарске монархије. У времену о коме је реч, Аустро Угарска је само окупирала Босну и Херцеговину да њоме управља а Босна и Херцеговина стајале су под суверенитетом турског султана. То је зајемчено било европским уговором, а и наши закони потпуно гласе у том правцу

Ти закони нису ни до дан-данас измењени. Нови законски предлози о присједињењу Босне и Херцеговине монархији тек су поднети угарском и аустријском сабору, и нису још ни примљени ни потврђени. (У ствари анексије и оштете воде се још преговори, и са Турском) те се ни са које стране не може са правом говорити да су Босна и Херцеговина потпадале државном савезу Аустро Угарске монархије и то још узакоњеном државном савезу. А кад нису припадале том савезу, не може бити речи о оцеплењу њиховом из државног савеза Аустро Угарске монархије. Та капа не иде на ту главу. Ово наводим да покажем и с те стране озбиљност оптужбе

Казнени закон, који постоји у Хрватској и Славонији, то је царски патент још из маја 1852. године. Но тај патент је у прав мала преинака казненог закона од 3. октобра 1803. године.

§ 58. казненог закона слово с.) на које се позива оптужба гласи:

Кривац је злочинства велеиздаје, који се чеса подхвати: ..... с) на отргнуће којега дијела од јединственога државног савеза или опсега земаљскога царевине аустријске и т. д.

Законски чланак XIV. од 1870. год. преиначио је, надопунио је некоје установе казненог закона, па је надопунио и §. 58. казненог закона. Параграф који се на то односи гласи:

§ 1. Који се чеса подхвати (§ 58 к. з), што би наперено било на силовиту промену устава краљевине Угарске или Хрватске и Славоније, или узакоњене државне свезе краљевине Угарске, Хрватске и Славоније и осталих у свезу царевине спадајућих краљевинах и земљах крвац је злочином велеиздаје, те се има казнити по установах § 59. b) друга алинеја и слово с) казненог закона.

Како је у ово све утутнуо државни тужилац Босну и Херцеговину, то је непојмљиво.

§. 59. казненог закона гласи:

Ради овога злочинства (велеиздаје) има се изречи казан смрти:

... b) против зачетником, напутником коловодјам и свим оним који буду при велездајном којем подузећу од врстах назначених у 58 § сл во b) и с) суделовали непосредно.

Против свим онима пако који буду при таковом подузећу удионичтвовали начином подаљим има се судити на казан тешке тамнице од 10 - 20 годинах, а при особитој опасности подузећа или учинитеља, на казан тешке тамнице до смрти.

Као што се види, оптужба тражи за „зачетнике, напутнике и коловође смрт, за остале тамницу од 10 година па до смрти.

Разуме се: не куса се попара овако врела, као што је скину с ватре А разлози оптужбе су такви, да се та попара у опште не може кусати. То је увидео сваки, ко је о томе прочитао макар само толико, колико је о томе било до сад у „Застави“.

Нови Сад, 5. јануара

Признају своју погрешку Румуни су у послњe време водили политику са наслоном на Беч, који им је давао најлепша обећања. Румуни су се толико уздали у Беч, да су се потпуно предали бечком вођству. Разуме се, Беч је требао румунску помоћ, да притисне Мађаре, који отворено траже своју независност. Најглавније пак обећање Беча било је, да ће се у Угарској увести опште бирачко право са

ПОЛИТИКА.

Аустрија и Србија 1788.—1790.

(Прилози за познавање ондашњих и данашњих одношаја)

(Мир у Кучук-Кајнарџију 1774 — Савез између Аустрије и Русије — Припрема за рат. — Буна у Ваљеву 1787 и пожар Ваљева. — Покушај препада на Београд. — Оживање фрајкора. — Кочетан Коча Анђелковић. — Његова борба на Морави и Багрдању. — Пожар Раванице и Јошанице. — Даља борба — Прелом Кочин са аустријском војном управом. — Банатски фрајкор. — Западни фрајкор. — Мајор Михаљевић — Војне Михаљевићеве. — Пад Београда 1789. — Последња војна капетана Коче и смрт његова. — Пад Смедерева. — Фрајкор у унутрашњости. — Смрт Јосифа I и последице. — Разрешење фрајкора. — Трећа Сеоба Србаља у Угарску —)

(Наставак.)

Тако бејаху Срби учасници у два рата на догађаја и оба пута без успеха. Ваљевска буна и поход на Чачак остадоше без добита а сад и препад на Београд није био боље среће. Ради невештине Алвинција платише многи Срби главом и претрпише нечовечне муке. При свем том нити је народ мировао нити малаксавао верујући тврдо, да је „час избављења“ приспео, вечитим почетцима ослобођења крај дошао и да ће се Аустрија заратити и народ српски из ропства избавити. Искуства пређашњих времена бијаху заборављена и сви спремни да се Немцима придруже

Колико је цела земља већ пре рата ускомешана била види се из извештаја поручника Саве Демелића који је у тајној мисији по источној Србији путовао. По овоме било је код саме Раванице 8—9 четица са арамбашама, дочем је поп Глигорије из Јошанице имао око 1000 оружаних људи чекајући само да први топ пукне. С том су чињеницом и у Аустрији рачунали Да се овде нису у рачуну преварили, најбољи је доказ фрајкор, који се у ово доба почео формирати и војна капетана Коче о којој ћемо ниже говорити. Идеја ослобођења бијаше сазрела, притајена и загушена енергија народа почела је растити. Требало је само плана и водства. И једно и друго очекиваху од Аустрије. Код Србаља тога у том добу јошт није било. Вековима подчињени и угњетени, без оружија и организације, нису они никад могли доспети, да о сопственој снази размишљају и ову оргачизују. Они су могли само давати војску и доносити добру вољу, што је преко овог ишло, било им је непознато. Тек ће их рат научити да снагу приберу и уреде.

Почетком 1788. дође у истину до рата између Аустрије и Турске. Подозрење Аустрије да Русија има нарочитих планова на Балкану, над чијим је Хришћанима протекторат миром Кучук-кајнарџијским добила, ускори њену одлуку. Уз то је држала, да је на Балкану међу Србима, земљиште спремила и да су јој ови сигурни савезници у предстојећој војни Горе видесмо шта је три године пре тога радила по београдском пашалуку. Зато 9. фебруара (п. н.) огласи порти рат, за крји је знатну војску на ноге дигла. У самом Сриму бијаху под командом грофа Ласци-ја 63 баталијона пешака и 73 ескадрона коњаника. Уз ове дођоше јошт граничари Срби и српски добровољци названи по немачком „фрајкорци.“ Цела аустријска или како Срби говораху, немачка војска, против Турске мобилизована, износила је 116 баталијона пешака 152 ескадрона коњаника и 20 компанија артиљерије. У Бечу тврдо држаху да је Турској дошао крај. Ратна декларација Јосифа II. коју је барон Раткеал 1. II. 1788. порти предао, бацала је сву одговорност на ову и наглашавала савез према Русији, очевидно у намери да се порти преточи очајност њеног стања Но овде прекидамо у интересу предмета који расматрамо конац догађаја. Нами није стало до тога, да рат цео опишемо него само да видимо шта су Срби у том рату радили у колико су његови деоници били и какве је последице он по

тајним гласањем. Румуни су чврсто веровали бечком обећању, па кад је Андраши изишао са својим предлогом о изборном праву, слали су брзојаве кабинетској писарници и молили, да краљ не одобри Андрашијев предлог. Ми смо одмах указали на погрешност те политике. Казали смо и и то, да се Румуни варају ако мисле, да ће се Беч заузети за опште бирачко право. Они у Бечу хоће само на тај начин да присиле Мађаре, да попусте у погледу војске и заједничке банке. Чим то Беч постигне, даће Мађарима изборну реформу, како они желе. И доиста је гроф Андраши добио претходну дозволу за свој предлог. То је Румуне јако изненадило. Њихов првак, Ладислав Лукач, написао је у „Лупти“ чланак, у ком признаје, да се румунски политичари нису надали, да ће краљ пристати на Андрашијеву изборну реформу, па према томе морају сада да окрену другу тактику. Тако пролази свако, ко се узда у бечку помоћ. Уздати се у Беч исто је као и уздати се у врбов клин, рекли смо у своје време, па то понављамо и сада. Уверени смо, да ће и Румунима добро доћи ова лекција.

Један поглед на наше просветно стање.

Нема сумње, да је поред здравог економско политичног услова један моћан фактор за бољитак народа и просвета. Исто је тако необоримо да су срећене економске прилике услов за просветно напредовање. Са тога разлога је потпуно схватљива и оправдана она намера радикалне странке, да је већ од толиких година амо прегла, да у народу српском положи чврст основ економском напредовању. Данас видимо, да је за ових последњих 8—10 година економско стање у нашем народу пошло у напред. Видимо, да је тиме јачала и политичка свест.

Што је још замерити и исправљати било, то је у општем, друштвеном, социјалном уређењу било. Па и ту је странка учинила и чини своју дужност. Борила се и бори за уређење своје автономије и успела је да и у томе правцу осигура први услов за опште добро а то је економска страна. Трудом и пожртвовањем довела је у ред манастирско питање и ми данас видимо, да ће се из манастирских прихода из године у годину све више моћи трошити на просветне ствари, а без да се намеће народу нов намет. Камо среће, да је то урађено пре толиких година, где би ми данас били; такмачили би се како економски, тако и просветно са најнапреднијима. Но ако је и доцније, није још касно. За досадањи нехат грех на душу оних, који су криви, а који се међутим толико грувају у прса, да су „оседели народни борци“.

Уређењем економске стране нема сумње да ће се у најближој будућности видити јаки полет и у народној просвети. Ова нам је грана такође јако учмала била. Једина нам срећа беше, што имадосмо одушевљене просветне раднике. Они нам држаху тако рећи на својим плећима народну просвету, да јој се жар сасвим не утиња до бољих прилика.

Погледајмо само наше основне школе. Шајкашку и банатску милицију нам по комуналише. А шта значи комунална школа, питајте ма ког сељака из тих крајева, па ћете се уверити да није добро. Из тих школа врло је лако да дете изађе у живот, а да и не чује за Светог Саву и Краљевића Марка, да ни појма нема о српској православној митрополији и лепим српским народним песмама. А ту само мало добра воље да је било, све би се те школе могле у оно доба задржати у крилу црквене автономије. Од тога доба прође 36 година и тек у последње доба, из доба радикалне већине, чине се кораци да се исправе стари греси.

Не прође нам боље ни Хрватска Славонија, шта више ондашње стање и горе беше. Сам народ је економски много више угњетаван бивао тако да главе дићи није могао. Мора да је појединима баш у прилог ишло, да се народ што дуже задржи у чами и незнању. И сама сврха школе је сасвим изврнута била и наша српска православна свест једино је спала на пожртвовне поборнике ван школе. Једино тим путем пак народна просвета лаганим кораком може да крочи, јер мора да почиње из основице, а не само тек да наставља рад школе. Ово просветно стање, што је у Хрватској Славонији заиста је опако и по наш автономни живот. Не одгеговани у духу српско вероисповедног живља, а над силним утицајем туђинске мисли, врло лако и несвесно могу да скрену с пута, те је без сумње и то допринело што видимо један део ондашњих Срба, где с пуним уверењем иду под руку баш са онима, који би највећма волели да нас просто нема. У тим крајевима дизати народну просвету путем српске вероисповедне школе ваља да нам је прва брига. Уздајући се пак у разуман и патриотски рад данашње народне већине, тврдо можемо бити уверени, да ће тако и бити. Најјача је наша автономна свест онде, где нам је и народна просвета најјача, а то је у оним крајевима нашега живља, где су нам вероисповедне школе. Али да те школе још и већма подижу општу просвету, ваља да их како спољним, — тако и унутарњим уређењем подигнемо на онај степен, како се то у данашњем добу изискује. Прошло је оно доба, када се основна школа, ограничавана на: „Аз — Буки — Ба.“ Данас се од ње с правом изискује да оспособи свога ученика да он из ње изађе снабдевен свима душевним потребама, које ће га оспособити за практичан живот. А да то основној школи и могуће буде, ваља ту основну школу снабдети прво и прво ваљаним и раду јој сходном наставном основом и уџбеницима. Без тог овога се ни замислити не може успешан рад. Ако хоћемо дакле да дадемо полета општем народном образовању, први и прешан посао ваља да нам је мало пре речени посао.

Не мање хитан посао ваља да нам је уређење учитељских нам школа. Ове школе имају великих заслуга по наше народно образовање. Сомборска школа нам постоји већ скоро 100 година и за то време је заиста много учинила за народну просвету. Од не мање су важности и пакрачка па и горњо карловачка.

Уздати се, да се неће остати на почетку знајући важност тих школа по народно нам образовање. Шта нам вреди све наше идеалисање о православном Србину, ако не пустимо у живот учитељску омладину пуне идеала. У данашњем добу понаособ учитељске школе ваља да су нам срж народној просвети, јер су њени ученици као потоњи учитељи у непосредном додиру са народом.

Но далеко нека је и помисао зато, да су по наш живот средње школе можда излишне. Шта више напротив, озбиљно ваља о томе промишљати, да ли је по наш живаљ у овој митрополији довољна новосадска и карловачка гимназија. Много пута се чује, да ми Срби имамо баш доста своје српске интелигенције. Међу тим то не стоји, јер узмите све редом наше веће провинцијалне општине сем вароши, па ћете се уверити, колико би лечника, адвоката, мерника Срба могло опстојати и на своју, а и на корист народа. Или узмимо званичничку струку, зар нису и тој ретки наши Срби. Не само што тешко постизавају аванзма, већ што их баш и нема. Према томе зар не би могла поднети још једна средња школа у Банату и у Хрватској и Славонији. Од хиперпродукције (сувишног броја) интелигенције се никада не бојмо, јер прво и прво то код нас скорим неће наступити, а друго знајмо, да стварање средњих школа одмах изазива потребу отварања и стручних завода. Ко пак иоле познаје наше прилике мора увидети, да би нам врло добро дошла једна економска, — занатлијска или трговачка школа. Тиме би се омладина из средњих школа саразмерно расподелила, ојачала би народна интелигенција а тиме и сам народ, а целокупан народни нам живот добио би јаког полета који би га унапређивао за дуги низ година.

Премишљајмо и о нашем просветном стању те прегнимо да га и унапредимо, знајући, да је просвета јака чињеница да будемо сретни и задовољни.

њихову даљу историју и будућност имао.

Горе споменусмо да је Аустрија пре овог рата, све што је могуће било чинила да Србе у београдском пашалуку, на чијем ће се земљишту рат водити, за себе задобије и њиховом се мржњом против Турака окористи. Овај смер уродио је неочекиваним плодом. Већ пре рата стадоше из разних крајева Србије многи се људи јављати да желе у аустријску војску ступити и против Турака ратовати. Но велик део од њих бијаше сиров војнички материјал с којим се није могло много почети. Зато у Бечу закључише, да од ових добровољаца начине нарочите војене јединице, одељене у сваком погледу од редовне војске и доделе им посебне војене задаће. Командујући генерал у Варадину, Митровски, који је српске прилике и људе познавао, изради по налогу дворског ратног већа у Бечу нарочити план: како би се од српских бегунаца и добровољаца могао образовати разлучен омањи кор. — Ратно веће на челу са председником својим грофом Хадиком усвоји основу Митровскову и доведе је у склад са наредбом цара Јосифа II. од 20. и 21. Децембра 1787. којом је први пут установљен фрајкор. Тако постаде ова нерегуларна трупа, која ће четрнајст година касније бити језгра устанка и почетак српске војске. Одмах затим приступише коначном уређењу њеном. За официре понамешташе саме Србе и то делимично из Србије. Први фрајкорски официри бијаху Михајл Михаљевић, крајишки официр, кога цар 10. децембра 1787. од капетана аванзова за мајора. Михаљевић служио је 1784. у немачко-банатској регименти а био је у то доба у Острову у штацији, где се, како горе видесмо са игуманом манастира Раванице састајао и договарао. Осим њега бијаху још капетани Јован Новаковић-Чардаклија, Радич Петровић, који ће у устанку велику улогу играти, Живко Миленковић и Соколовић. Нижи Официри бијаху поручник Милорадовић, подпоручник Радовановић, поручник Кљуновић Дели Ђорђе и Ивко Миленковић. Војна јединица била је компанија која се је састојала из 100 момака (код редовите војске из 200) на чело које стајаху горе именовани капетани, дочем командант целог овог војеног кора који се је у првом почетку састојао из 496 са штабом заједно, бијаше мајор Михаљевић. Није узгредно споменути да је код ове војке као војени поп намештен био Никола Радимировић, пре рата поп у Јакову код Земуна, исти који је код препада на Београд на отварању градске капије радио.

(Наставиће се).

Анексија Босне и Херцеговине и независна Бугарска.

Пишу нам из Цариграда: У турском парламенту многи су незадовољни говором великог везира јер сматрају, да би за нову, уставну Турску, била права срамота, да своје земље, Босну, Херцеговину, Источну Румелију и Крит продаје за паре парче по парче.

Многи нападају Ђамил пашу (коме је још отац био Јеврејин са острва Крита) да продаје земље само да би, као султанов човек, обрукао нови уставни режим у Турској.

У кратко утисак везирова говора, и ако је говор био врло резервиран, био је неповољан. Спрема се већ и проту-акција у посланичким круговима. Посланици Арапи, Арнаути, Јермени и Срби одлучно су противни тој продаји земље. Није искључено да ће намера Ђамил паше великог везира пропасти. У осталом један турски министар је већ изјавио, да пита-

ње о продаји Босне не само није свршено, већ неће ни бити свршено.

Бугари посланици држе се у највећој мери против Србије. Бугарски посланик Панче Дорев једини је у скупштини устао против политике пријатељства Турске са Србијом и Црном Гором.

*

Бојкотовање аустријског еспапа узима у Турској све веће размере нарочито у унутрашњости и у приморским областима Скоро у свима местима основани су одбори синдикати за бојкотовање. У Јањини, Драчу и т. д, где до сад није било бојкотовања, почело је исто у највећој мери У место аустријског поручује се еспап из Италије и Француске, који је по каквоћи много бољи од аустријског. — У Багдаду све аустријско, дакле и фесове, бојкотују Људи бацају фес и носе калпаке. У Бејруту су бацили у море 392 сандука аустријског шећера. Силне вести долазе и из других крајева Турске

Турска и Бугарска

Откако је Турска примила понуду Аустроугарске и отпочели преговори између обе ове државе, од то доба почело се много писати о томе, да између Бугарске и Турске треба да дође такођер што пре до преговора и споразума. Чак и немачки листови истичу, како се преговори између Турске и Бугарске не смеју дуже потезати. Бугарска до сада није изишла Турској у довољној мери на сусрет. Но сада Бугарску упућују на то њени интереси. Нека се угледа на Аустроугарску која је примила на себе велике жртве материјалне, и ако анексија није задрла у туђа права као узимање источно-румелијске железнице и проглашење Бугарске независности. Бугарска мора дати Туркој задовољштине и водити рачуна о жељама Турске

По вестима из Софије бугарски министар трговине Лапчев креће се у Цариград, да се с турском владом посаветује како би дошло до споразума. Лапчев је опуномоћен од бугарске владе, да Турској влади понуди отштету од 120 милиона франака. — Осим тога се истиче, како је Бугарска још вољна, да уступи Турској онај крај Источне Румелије у којем станују мухамеданци

Неистинити гласови.

Бечки и пештански листови донели су били вести, како ће са престола сићи и краљ Петар и кнез Никола, сада и сами побијају те вести као посве неистините.

Догађаји у Србији.

Како се народна скупштина после празника поново састала влада Велимировића је поново поднела оставку. Држи се да ће исту владу образовати Пашић или Стојан Протић. У ту владу би ушли старији и млађи радикали.

Политички преглед.

Министар-председник Векерле у Бечу. Јучерашњи боравак министра председника Векерла у Бечу доводи се у свезу са питањем изборне реформе. Јер за њено решење, од кад је изнешена пред парламенат па све до данас није учињен ни један корак — само што је одбор за изборну реформу одржао једну једину седницу, у којој се конституисао.

Сад је министар председник Векерле одлучио, да свом енергијом поради на том, да се о изборној реформи поведе расправа у парламенту и да се изборна реформа скине с дневнога реда до месеца маја. У овом послу помагаће Векерла и министар Андраши, који је до сада гледао у садашњим приликама неодређених страначких одношаја врло незгодан моменат за расправу о изборној реформи Он је хтео успесима у војничким питањима направити добро расположење за изборну реформу међутим краљ остаје на своме становишту, да пре свега треба решити питање изборне реформе, а онда долазе на ред војничка питања. Ако се расправа о изборној реформи обави до месеца маја, коалицији и влади остало би времена годину и по дана до избора по новоме изборном реду, а дотле би се насигурно постигли неки успеси у питању самосталне банке и војничким питањима, са којим би се успесима приступило тада пред изборнике.

Вести из места и са стране.

Ослобођен „велеиздајник“.

Темишварски суд пустио је на слободу ради „велеиздаје“ ухапшеног др. Владу Алексића из Панчева и прогласио га невином Др Влада Алексић лежао је у затвору два месеца и то ради једне здравице изречене у сватовима.

Неоправдан захтев.

Мађарски листови доносе извештај о раду управног одбора чанадске жупаније, у ком се налази и ово: Пошто српски владика Летић није наредио, да се у српским школама на зиду истакну таблице са мађарском химном, то ће државни школски надзорник посетити све српске школе, па ће се казнити председници школских одбора, ако се на школама не налази прописани натпис. Ова је белешка нејасна Ако је реч о натпису, тај се у смислу XXVII зак чл. од 1907. мора истакнути на мађарском и српском језику. Али химне не морају бити у свима школама. По закону химне се морају налазити само у оним школама, које добивају државну припомоћ. Пошто српске школе у чанадској жупанији не добивају државну припомоћ, не могу се приморати, да иставе таблицу са химном. Ми се надамо, да ће позвани органи учинити своју дужност и спречити кажњавање председника месних школских одбора.

† Анђелија Алексијевић.

Из Жабља нам јављају да је тамо данас после дугог и тешког боловања умрла у седамдесетој години живота свога Анђелија (Анка) Алексијевић рођ. Миклушевић Покојница је била кћи пароха жабаљског Миклушевића, а жена такођер упокојеног пароха жабаљског Паје Алексијевића. Покојница је била добра жена, ретка мати и права српкиња, Покојницу оплакује син њен Мита Алексијевић сарадник „Заставе“, и кћи Милица удата за врбашког апотекара Милету Лесковца. Оплакују је и жабаљчани, а и сви сродници и познаници. — Лака јој била црна земља!

Избор ђакона у Врањеву и алмажани.

Пишу нам из Врањева: Недавно је код нас обављен избор ђакона. Алмажани су се заузели, да њихов кандидат победи по сваку цену. И они у Кикинди, и ови у Врањеву радили су неуморно, да осујете победу Душану Чобићу, за кога је била огромна већина. Кад су пак видели, да ће Чобић ипак добити огромну већину гласова, онда су употребили извесне смицалице, да осујете Чобићу две трећине гласова. Поред тога су избор одуговлачили, како би о њему могла решавати она седница конзисторије, у којој су у већини Кикинђани. То им је пошло за руком Чобић није добио две трећине гласова. Од 119 добио је 75 гласова, па му је до две трећине недостајало још само пет гласова, С Крстоношић, кандидат кикиндских алмажана добио је 25, а Св. Трлајић 19 гласова. Међутим после послата је молба конзисторији избора са 91 скупштинарским потписом, да Чобића потврди. Али алмажани не би били алмажани, када би учинили по жељи народа. Они су именовали С. Крстоношића, који је добио трипут мање гласова' него Чобић, а од укупног броја гласова тек 20 процената.

Али тако је морало да буде. Тако је захтевао рачун кикиндских алмажана, а нарочито браће Јакшића. Они хоће да осигурају своме брату кикиндску парохију, па гурају опасног такмаца, Крстоношића, у Врањево О врањевачком ђаконском избору одлучила је Кикинда. У тој седници конзисторије били су ови чланови из Кикинде: прота Влаховић, парох Радовић, Лука Мајински и др. Васа Јакшић. Од шесторице чланова 4-рица Кикинђани. Осим тога били су ту темишварски прота Новаковић (некада кикиндски парох) и Св Теодоровић. Овај поступак најбоље је показао, ко су и какви су кикиндски алмажани или демократе. У своме јоргану („Алмажански Глас“) размећу се, како су они пријатељи народу, а овамо глас народа ниушта не зарезују. Они именују оног, који је добио незнатан број гласова. мада је Врањево одлучно било за Чобића Ето народе, како алмажани уважавају твој глас. Не питају они, шта жели народ, него шта је за њихову клику добро. Та кикиндска алмажанска клика објашили је сву епархију, па жари и пали А све је то зато, да се може у Кикинди одржати, јер се боје, да дође епархијска управа, која би мало озбиљније проучила и прегледала рад њихов у црквеној општини кикиндској.

Међутим нека знају кикиндски алмажани, да је њихов пашалук досадио целој епархији Врањево ће им показати на првим изборима за епархијску скупштину, да им је одзвонило. Сад су се отворише очи свима, па виде ко су и какви су кикиндски алмажани Народна је воља чврста, па ће збрисати и алмажанску владавину. Ко не поштује вољу већине народа, тај не може да ужива поверење већине Врањевчани ће већ наћи пута и начина, да спрече насиља кикиндских алмажана. Варају се, ако мисле, да су победили именовањем Крстоношића. Умком иду Мара и сватови. Из те незгоде неће их извући ни Незгодић нови уредник „Алмажанског Гласа“

Протест против натписа на немађарском језику

Управни одбор бекешке жупаније одлучио је, да уложи протест против наредбе министра просвете, по којој се на школама уз мађарски може ставити и натпис на наставном језику те школе. Тај ће протест поднети министру просвете с молбом, да наредбу повуче, Као што се види, нека господа хоће да поучавају министра о закону, који је он саставио и чији је најпозванији тумач

Дисциплинарна истрага против учитеља.

На предлог школског надзорника Бачке жупаније наредио је министар просвете дисциплинарну истрагу против српског учитеља у Силбашу, Лазара Димића, и словачких учитеља Владимира Подхрадског и Андрије због занемривања мађарског језика у школи.

Лоповско друштво у Прагу.

Како јављају из Прага (у Чешкој) учинила је тамо у последње време једна непозната лоповска дружина много провалничких крађа Тако су ти лопови покушали да провале у банку Нагешток и Компанија, али им то није пошло за руком. У банку Делабро и Шмиглер пошло им је за руком, да уђу, али им плен није био велик јер баш у то време није у банци било много новаца. Полиција не може никако да уђе у траг овој лоповској банди.

Земљотрес у јужној Италији.

У Месини су испод рушевина извукли једног дечака, који је при спасавању сав дрхтао Кад је дошао к себи испричао је да имаде још две сестре које су под рушевинама и још живе. Радници што раде око спасавања одмах су пошли да несретне девојке спасу те их сретно испод рушевина извуку. Кад су их запитали како су се толико времена у животу одржале, одговориле су да су се деветнајст дана црним луком хранили, а уз то су пили вина уља (зејтина) и воде На спасавању пострадалих непрестано се ради, чему особито припомаже топло време.

Крађа у шумарском звању.

У једном од прошлих бројева смо јавили како су два непозната лица напала на благајника шумарског звања у Н Бокшану Петер Ернеа и однели велику количину новаца. Но истрагом полиције се испоставило да је Петер ову причу измислио да би тиме сакрио своју кривицу. Исти је већ више година благајник поменутог шумарског звања, те је као такав многе новце проневерио. Но савест му није дала мира те је хтео своје недело да открије.

Забава.

„Добротворна Задруга Српкиња Земункиња“ приређује у суботу, 10. (23) јануара 1909. год. у у дворани „Гранд Хотела“ концерат са игранком и јукс котилионом. Комађа на концерту извађаће петроварадинска музика ц и кр. пешачке пуковнија бр. 70. Улазница је за особу 2, а за породицу 5 круна. Добровољни прилози примају се са захвалношћу. Почетак тачно у 8 сати у увече.

Чудна природна појава.

Неколико недеља пре страховитог земљотреса у Јужној Италији опажала се на Женевском Језеру (у Швицарској) чудна појава. Језеро је непрестано падало и расло и то у разлици од 30 сантиметара. И та појава опажала се неколико дана. Вредно је знати да се та појава на Женевском Језеру видила и пре земљотреса у Санфранциску. Међу учењацима много се о овоме говори а пишу се и многе расправе о односу ове природне појаве са земљотресима.

Исправак.

У вечерњем броју „Заставе“ од 31. 1908. бр.

288. а у објављеној билансији Вршачке Српске Бачке поткрала се једна замашнија штампарска погрешка која квари смисао, а наиме: у рачун „изравнања“ у пасиви и у рубрици „Главница“ стоји: 400 опуномоћених деоница по К. 50.— а треба да стоји: 4000 пуноуплаћених деоница по К. 50.— Молимо читаоце да ово сами исправе“.

Позив на претплату.

1 јануара 1909. године отварамо нову претплату на прву четврт.

„Застава“ излази два пут дневно, а стаје као и до сад на три месеца **8 круна** за све оне, који желе да им се „Застава“ **дневно један пут** поштом шаље, а на месец дана **2 круне 70 потура** — За оне, који желе, да им се лист шаље **два пут дневно** поштом стаје **9 круна 75 потура на три месеца.**

За Нови Сад стаје „Застава,“ кад се два пут дневно шаље лист кући, **9 круна на три месеца.**

Ми ћемо и даље чинити све што можемо, да одржимо „Заставу“ на оној висини, која одговара угледу народа и радикалне странке и молимо све пријатеље листа да нас у овом послу помогну.

Обраћамо нарочиту пажњу на **„Заставине“ бројеве од петка вечерњи и јутарњи број уједно.** Овако проширени народни бројеви доносе расправе о задругарству, привреди, о народном здрављу, о правним поукама и т. д Ти се бројеви удешавају за најшире кругове, а претплата за њих стаје **4 круне годишње а на три месеца 1 круна.**

По решењу управе, лист се ником не сме давати на вересију.

Најлакше се претплаћује **поштанском упутницом.**

У Новом Саду, децембра 1908.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ“.

Брзојави „Застави“

Стигли 5. јануара.

У корист самосталне банке.

Будимпешта. У Дебрецину је јуче било 34 посланика мађарске независне странке да потпомогну посланичку кандидатуру свог друга Чашке. Бањањи и Холо у својим говорима изјавили су, да ће само стална банка бити створена. Грађанство је то бурно поздравило. Избор Чашка је осигуран.

Демонстрације у Прагу.

Праг. Између немачких и чешких ђака дошло је до судара. Жандармерија је изруковала да брани Немце.

Потрес земље.

Месина. Потрес земље се поновио.

Одговорни уредник: **Константин Брадваровић.**

Књижевни приказ.

Изашла је из штампе расправа српскога научењака Јована Н. Томића: **Ево, откуд Вуку „Зидање Скадра“.** Та је расправа одговор на научне фалзификате хрватскога писца Николе Андрића Цена јој је 50 пара динарских или 50 потура, а добива се у Београду у штампарији „Давидовић“.

Изашла је из штампе књига: **Векови прошлости српског народа.** Историјско политичка студија. Писац: Др. Тодор Недељковић. Земун Штампарија Јована Пуље. 1909. год. 138 страна. Цена ?

Трговина.

БУДИМПЕШТА, 16 јануара 1908. год. — Оригинални недељни извештај будимпештанске филијале Српске Банке са будимпештанске житне и продуктне берзе

Време: Целе недеље било је време облачно и магловито, помешано са снегом и кишом.

Стање усева: Ладно време је попустило, али зато је било доста снега и кише по монархији За усеве је садашње време угодно, ма да се на многим местима снег истопио и доста се слабо види; за сада је жито добро изникло

Жито у иностранству: Посао је био лабав, али зато цене су слабо спале.

Жито код нас: Посао је био слаб, овдашње млине слабо купују, а и понуда је слаба, и тако се продаго ове недеље свега око 60 000 мтц. пшенице са 20 пот. за 50 кила јефтинијом ценом од прошле недеље

Раж К 9·70—9 75.
Јечам К 7·80—8 ·.
Зоб К 8 20—8 60.
Нови кукуруз К 6·70—6 80.
Нова репица К 13·80—13·90.
Ланено семе К 13 ——14 —.
Кудељно семе К 18·——22·—.
Нова детелина црвена К 70 ——80·—.
Нова луцерна К 48 ——60·—.
Мувар К 8·——9 —.
Вика К 8·50—9·—.
Горушица К 8·—.
Пасуљ: бели и округли К 9 ——11 —, а шарени К 7·——7·½

Цене се разумевају за 50 кила.

СТЕЧАЈ.

Православна српска црквена општина у Срп. Елемиру, расписује овим дражбу на мањак, ради ограде своје порте гвожђем, за зидарски, браварски рад предвиђено је 2559 кр. 88 п. Писмена дражба одржаће се 2 (15) фебруара 1909. год. по подне у писарници месне црквене општин . Прорачун, план и облик уговора може се у свако доба прегледати код председника ове црквене општине код истога има се уплатати и 10% у име пишманлука, месни црквени одбор задржава себи право, да без обзира на исход дражбе оном подузимачу преда рад који му буде пружао највише имовне и моралне гаранције Стечај овај одобрен је решењем слвног Епархијског Административног Одбора у Темишвару, бр. А. 2379.2453/2104 из 1908 године,

Из седнице месног црквеног одбора држане у Срп. Елемиру 31. децембра 1908 године.

Марјан Михајлов перовођа. **Богољуб Михајлов** председник.

11 1—2

Ц. С. Бр. 605. ex 1908.

Стечај.

На упражњено место општинског књиговође и перовође и то за прву годину у привременом својству, а после овог рока на пет година.

Компетовати могу такова лица, која су вична перовођским пословима и оспособљени у простом и двоструком књиговодству, а владају потпуно осим српског још и мађарским језиком, како у говору, тако и писму.

Изабрани општински књиговођа и перовођа обављаће административно-рачунске послове ове општине и њезиних закључака према оном упутству, које ће при ступању у звање од црквеног одбора на писмено добити.

Годишња плата књиговођи и перовођи је 1600 круна, коју ће у месечним оброцима у напред из црквене благајне примати

Изабрани књиговођа и перовођа дужан је кауцију у износу од половине своје плате у готовом новцу или у државним вредносним папирима овој општини положити.

Рок стечају је Сретеније 2. (15) фебруар 1909. г После овог рока приспеле молбе неће се у обзир узети.

Изабрани књиговођа и перовођа наступа звање кад буде позван од црквеног одбора

Из седнице црквене скупштине држане у Ст Бечеју 22. децембра 1908. (4. јануара 1909.)

Исидор Јаковљевић перовођа. **Теодор Хаднађев.** председник.

2 2—2

ВЕРЕНИ.

АНКА кћи Ђоке Сланкаменца
Нови Сад
и
СТЕВА син Марка Радака
Паланка

17 1—3

ЗА МОЈУ
ШПЕЦЕРАЈСКУ И МАНУФАКТУРНУ ТРГОВИНУ
потребујем
млађег помоћника,
који може одма ступити.
Стојан Војновић,
8 1—3 Бобота.

ЗА МОЈУ
помодно-мануфактурну радњу
требам једног
ПОМОЋНИКА,
који 3—4 године сервира. — Исти би имао у кући стан и храну Награда је по заслузи и погодби. Међусобни је отказ 14 дана.
Миленко Николајевић,
9 1—2 Рума.

ПРОДАЈЕМ
вршачу машину
10 КОЊСКИХ СНАГА,
а која сама иде. Сасвим је нова само два месеца је била у послу.
Обратити се на
Милићев и Петров задруга
1727 1—3 у Баваништу (Temes m)

Потребујем једног млађег
ПОМОЋНИКА
за моју трговину.
1685 2—3 **Милан Јовановић,**
трговина шпецераја и деликатеса
у Белој Цркви (Fehértemplom).

Versecz-ka (Вршачка) Српска Банка д. д.
У ВРШЦУ
држаће своју
II. РЕДОВНУ
ГЛАВНУ СКУПШТИНУ

у четвртак 15. (28.) јануара 1909. у 2 сах по подне у свечаној дворници српске православне црквене општине у Вршцу на коју се овим позивају сва г. г. деоничари да изволу доћи

ДНЕВНИ РЕД:

1. Оверење присутних чланова.
2 Избор перовође и двају деоничара за оверење скупштинског записника.
3. Предлог управе о измени основних правила §. §. 61 и 62.
4. Извештај управног одбора о раду за 1908 годину.
5. Извештај надзорног одбора.
6. Утврђење билансије, предлог управе о употреби чисте добити, и издавање разрешнице управном и надзорном одбору.
7. Избор трећине чланова за управни и 5 чланова за надзорни одбор
8. Евентуални предлози на основу §. 31 банчиних правила.

На основу §. 23. банчиних правила имаће на овој скупштини право учешћа и гласа само они деоничари — који своје деонице депонују на банчиној благајници најдаље до 24. јануара о г по нов кал. о чему ће добити реверс и улазницу за скупштину.

Из седнице управног одбора од 2. (15) јануара 1909.

Управа.

14 1—1

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.